

Chorisia speciosa St.-Hil. Екземпляр віком 34 роки має висоту 12 м та потовщений при основі стовбур з колючками. Квітує, насіння не утворюється.

Pachira affinis (Mart.) Bakh. - плодове дерево цієї родини, бразильський горіх. Вирощена з насіння, отриманого по делектусу в 1986 р. Висота дерева 16 м. Регулярно квітує з серпня по березень, утворює життєздатне насіння.

Висновки. Таким чином, порівняльні дослідження ритмів розвитку рослин дозволяють провести аналіз адаптаційних можливостей і визначити характер змін під впливом нових екологічних чинників. Досконале вивчення цього питання дає можливість створити оптимальні умови культивування рослин тропічної флори. Впродовж двадцяти п'яти років ці рослини культивуються в ґрунтових експозиціях оранжереї тропічних рослин. Такий значний досвід культивування дозволив дослідити і розробити оптимальні умови для проведення інтродукційної роботи. Більшість культивованих видів вступила у флоральну стадію і дала життєздатне насіння. Це дозволяє стверджувати, що нами були створені необхідні умови для успішного

проходження всіх фаз індивідуального розвитку більшості інтродукованих видів.

1. Вальтер Г. Растительность земного шара. Эколого-физиологическая характеристика. Тропические и субтропические зоны. - М., 1968. 2. Воронов А. Г. О некоторых структурных особенностях биоценозов влажных тропических лесов в сравнении с другими биоценозами // Бюл. Моск. об-ва испыт. природы, - 1974. - № 3. - С.72-83. 3. Капустян В. В., Сидоренко О. В., Капустян А. В. Наукові основи використання ботаніко-географічного принципу при інтродукції тропічних та субтропічних рослин в умовах захищеного ґрунту // Інтродукція та збереження рослинного різноманіття - 2000. - Вип. 30 - С.61-64. 4. Карпачова Р. А. Оценка интродукции многолетников по данным визуальных наблюдений // Тезисы докладов VI Делегатского съезда ВБО. - М., 1978. 5. Тропічні та субтропічні рослини захищеного ґрунту: Монографія / За ред. Капустяна В. В.. -К., 2005. 6. Bellamy L. A., Ward G. T. Optimisation of the design of a solar heated greenhouse. // Acta Horti. - 1985. - 170: P.47-57. 7. Boulard T., Baille A. Analysis of thermal performance as a solar collector. // Energ. Agric. - 1987. - 6: P.17-27. 8. Boulard T., Baille A. Greenhouse ventilation and evaporative cooling in warmclimate. In: M. Fuchs, Proc. Workshop on Cooling System for Greenhouse, Tel Aviv, 1993. - P. 89-98. 9. Carpenter W. J. Medium temperature influences the rooting response of *Hibiscus rosa-sinensis* L. // J. Environ. Hortic., 1989. - 7(4): P.143-146.

Надійшла до редколегії 15.10.11

УДК 521.526.32 (282.247.323)

М. Старовойтова, асп.

ПОШИРЕННЯ ТА ЕКОЛОГО-ЦЕНОТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ *EGERIA DENSA* PLANHON ТА *ELODEA NUTALLII* (PLANCH.) У ВОДОЙМАХ БАСЕЙНУ РІЧКИ СУЛИ

*В результаті проведення виїзних експедиційних досліджень з метою вивчення видового складу вищої водної рослинності річки Сули і її приток було вивчено поширення та еколого-ценотичну характеристику видів *Egeria densa* Planhon та *Elodea nutallii* (Planch.) St. John; виділено нову асоціацію *Egeria densae* - *Elodeetum nutalliae* ass. nova.*

*As a result of conducting expeditionary explorations with the purpose of higher water vegetations specific composition study of Sula river and its tributaries was learning spreading and ecologo-cenotical characteristic species *Egeria densa* and *Elodea nutallii*; researches now association *Egeria densae* - *Elodeetum nutalliae*.*

Види *Egeria densa* Planhon та *Elodea nutallii* (Planch.) St. John належать до родини *Hydrocharitaceae*, порядку *Hydrocharitales*.

E. densa вперше була виявлена Н. В. Бялт та Л. В. Орловою [3] у водоймах околиць м. Севастополь у 2001 році та Т. С. Багацькою [1] у водоймах Дніпра нижче першого шлюзу Бортницької очисної системи, навпроти острову Ольгин. Походить з Південної Америки і на батьківщині відзначається масовим розвитком. В Європі - досить поширена акваріумна рослина [11]. Від *E. nutallii* відрізняється за забарвленням та формою листків (забарвлені у більш темний зелений колір, ланцетнолінійні, на верхівці загострені, по краях гладкі).

E. nutallii була знайдена у затоці Канівського водосховища поблизу м. Переяслав-Хмельницький (2004 р.), а пізніше (2005 р.) поблизу с. Циблі Переяслав-Хмельницького району Київської області. Відноситься до найбільш поширених судинних рослин водойм Північної Америки. Має досить широкий ареал походження, який тягнеться від південно-східної частини Канади та північних штатів Америки. Охоплює Європу і Азію. В Європі було знайдено в 1939 р. в Бельгії, у 1941 р. в Нідерландах було знайдено жіночі екземпляри. Згодом вид поширився до Австрії (1961 р.), Ірландії, Великобританії (1966 р.), Франції, Німеччини (1969 р.), Швейцарії (1974 р.), Чехії, Словаччини (1990 р.) [7]. Рослина густо улиснена, листки сидячі, лінійні (до вузьколанцетних), тонкі, відігнуті донизу, блідо-зеленого кольору, зібрані у 3(4) - членні мутовки, по краю зубчасті, від 6 до 15 мм завдовжки, у вузлах фіолетові, по краю дрібнозубчатопилчасті.

Згідно з класифікацією типів ареалів Г. Мойзеля та ін. [4] види відносяться до бореосубмеридіональної групи. У регіональному відношенні до європейсько-

північноамериканської групи. У кліматичному відношенні - до індіферентної.

Досліджувані види відіграють важливу роль у формуванні мілководь, виступають як кормові та декоративні рослини [5,8], мають досить широку екологічну амплітуду [12]. На Україні вони зростають в старицях, водоймах гирлових ділянок, рукавах і руслах річок, ставках, водосховищах, каналах. Часто створюють значні за площею зарості. Заселяючи русла меліоративних каналів завдають чималої шкоди, спричиняючи заростання, замулення водойм. При оптимальному розвитку беруть активну участь в утворенні та формуванні поясу занурених гідрофітів.

Праці, присвячені особливостям поширення видів *E. densa* та *E. nutallii*, їх еколого-ценотичної характеристики та прогнозу подальшого поширення у водоймах басейну річки Сули, відсутні.

Досліджуваний нами регіон - р. Сула та її притоки. Згідно Геоботанічного районування України [6], відноситься до Лівобережно-Придніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейсько-Сибірської Лісостепової області.

Матеріали та методика досліджень. Протягом 2009-2011 років нами досліджувалась вища водна рослинність водойм басейну річки Сули. Дослідження проводились детально-маршрутним методом за загальноприйнятою методикою з урахуванням особливостей опису водних рослин [2; 9; 10].

Метою нашого роботи є вивчення особливостей поширення та еколого-ценотична характеристика видів *E. densa* Planhon та *E. nutallii* (Planch.) St. John, ценози яких, не набули значного поширення на території України.

Результати та їх обговорення. Згідно наших досліджень, характер поширення видів у водоймах басейну

річки Сули умовно можна поділити на три групи: зустрічаються часто, спорадично, рідко. До першої і другої групи відноситься вид *E. densa*, який поширений переважно по всьому руслу Сули та її приток. Найбільша кількість виду зосереджена в нижній (Семенівський р-н, Полтавська обл.) та середній течіях (Лубенський, Лохвицький р-ни Полтавської обл.), спорадично зустрічається у верхній течії (Роменський, Недригайлівський р-ни Сумської обл.). До третьої групи відносимо вид *E. nutallii*, екземпляри якої знайдено лише у водоймах пониззя р. Сули поблизу с. Дем'янівка Семенівського р-ну Полтавської обл. в прибережній зоні.

Вид *E. densa* займає прибережні мілководдя з товщею води 10–250 см. Розміщується поясами або окремими куртинами. У малих притоках р. Сули (Сулиці, Сліпороді, Оржиці, Локні, Бишкинь, Олаві) вид неодноразово переважає серед інших судинних макрофітів. У меліоративних каналах та затоках *E. densa* розміщується здебільшого серед угруповань водної та повітряно-водної рослинності. Досить часто зустрічається в рукавах та затоках, на прибережних мілководдях середніх за величиною приток річки Сули (Терну, Ромену, Удаю), де вона відіграє провідну роль у формуванні водних угруповань. Залежно від особливостей заростання названих екопотів та швидкості течії займає переважно прибережні мілководдя, рідше акваторії і розміщується смугами, що притаманне й іншим судинним макрофітам. Найбільш поширена у водоймах річки Сули, в її нижній та середній течіях: околиці сіл Дем'янівка, Погребняки, Старий Мохнач, Горошине, Кукоби Семенівського р-ну Полтавської обл.) на ділянках з товщею води 30–150 см, з мулистими та піщано-мулистими донними відкладами. Утворює переважно монодомінантні угруповання та *Egerieto-Ceratophylletum*, *Egerieto-Batrachietum*, *Egerieto-Vallisnerietum*, *Egerieto-Elodeetum nutallii*. Бере участь у формуванні поясів повітряно-водної рослинності прибережно-водної зони. Супутніми видами є *Butomus umbellatus* L., *Alisma plantago-aquatica* L., *Sagittaria sagittifolia* L., *Stratiotes aloides* L., *Hydrocharis morsus-ranae* L. Загальне проективне покриття становить 90–100%, домінанту – 50–60%, субдомінанту 20–40%. В угрупованнях нараховується по 12–15 видів.

Менш поширений вид у водоймах середньої течії р. Сули (Лубенський, Лохвицький р-ни) та у притоках – Оржиці (Оржицький, Гребінківський), Сліпороді (Лубенський р-н), Удаї (Лубенський, Чорнухінський, Пирятинський р-ни Полтавської обл., Прилуцький р-н Чернігівської обл.), Сулиці (Лубенський р-н), Лохвиці (Лохвицький р-н, Полтавської обл., та Прилуцький р-н Чернігівської обл.).

Утворює асоціації *Egerieto-Ceratophylletum*, *Hydrocharieto-Egerietum* та угруповання з *Batrachium trichophyllum* (Chaix) Bosch., *B. circinatum* (Sibth.) Spach., *Potamogeton lucens* L., *Najas marina* L. Загальне проективне покриття становить 60–70%, домінанту – 30–40%, субдомінанту – 20%. В угрупованнях нараховується 9–12 видів. Спорадично зустрічається у водоймах верхньої течії р. Сули та її приток Ромену (Роменський р-н Полтавської обл., Прилуцький р-н Чернігівської обл.), Хмелівка (Роменський р-н, Сумської обл.), Бишкинь, Хусь, Терн (Недригайлівський р-н Сумської обл.) переважно у складі угруповань повітряно-водної рослинності: *Sagittaria sagittifolia* L., *Butomus umbellatus* L., *Alisma plantago-aquatica* L. та водної - *Salvinia natans* L., *Ceratophyllum demersum* L., *C. submersum* L., *Lemna minor* L., *Spirodela polirrhiza* L. Загальне проективне покриття становить 80–90%, домінанту – 30–40%, субдомінанту – 20%. В угрупованнях нараховується 7–9 (12) видів.

Відсутній у водоймах річки Артополот (Лохвицький р-н, Полтавської обл.), що обумовлено глинистими, частково каменистими донними відкладами та значною швидкістю течії.

Вид *E. nutallii* знайдена лише у водоймах нижньої течії річки Сули, в прибережно-водній зоні, на ділянках з піщано-мулистими донними відкладами, товща води 0,40–200 см, швидкість течії 0,25 м/сек. Утворює монодомінантні угруповання та асоціацію *Egerieto-Elodeetum nutallii*. Бере участь у формуванні поясів прибережної смуги. Утворює угруповання з *Myriophyllum verticillatum* L., *Najas marina* L., *Ceratophyllum demersum* L., *C. submersum* L., *Batrachium circinatum* (Chaix) Bosch., *Potamogeton nodosus* Poir., *P. lucens* L., *P. perfoliatus* L., *P. praelongus* L.. Загальне проективне покриття становить 90–100%, домінанту – 40–60%, субдомінанту – 20–30%.

Досліджуючи поширення та еколого-ценотичну характеристику видів *E. densa* та *E. nutallii* у водоймах басейну річки Сули було виявлено нову асоціацію для флори водойм досліджуваного регіону та України загалом [3] - *Egerieto-Elodeetum nutallii*. Даємо її характеристику.

Асоціація *Egerio densae* – *Elodeetum nutalliae* ass. nova

Діагностичні види: *E. densa* Planhon, *E. nutallii* (Planch.) St. Jonh

Номенклатурний тип: опис №1 (табл.1) виконаний М. Ю. Старовойтовою 25.07.2010 р. у прибережно-водній зоні річки Сули в нижній течії (околиці сіл Дем'янівка, Погребняки, Горошине Полтавської та с. Липове Черкаської областей).

Таблиця 1

Поширення асоціації *Egerio densae* – *Elodeetum nutalliae* ass. Nova

Номер опису	1	2	3	4	5	6	7	Постійність видів
Товща води (см)	40	50	40	40	50	60	40	
Проточність (бали)	1	1	1	1	1	1	0	
Поверхнєве коливання (бали)	1	1	1	0	0	0	0	
Кількість видів	14	17	13	19	11	14	21	
Проективне покриття (%)	100	100	100	100	100	100	100	
Площа (кв. м.)	100	50	50	50	50	100	50	
D. ass. <i>Egerio densae</i> - <i>Elodeetum nutallii</i>:								
<i>Egeria densa</i>	4	4	4	4	4	4	4	V
<i>Elodea nutallii</i>	4	4	3	3	2	2	1	V
D.s. cl. <i>Lemnetea</i>								
<i>Spyrodella polyrrhiza</i>	4	4	4	3	4	4	3	V
<i>Lemna minor</i>	4	4	4	4	4	4	4	V
<i>Wolffia arrhiza</i>	3	3	3	3	3	3	3	V
D. s. cl. <i>Potametea</i>								
<i>Elodea canadensis</i>	3	3	3	3	2	2	3	V

Закінчення табл. 1

<i>Ceratophyllum demersum</i>	4	4	4	4	4	3	3	V
D. s. cl. Phragmito-Magnocaricetea								
<i>Sparganium minimum</i>	3	3	3	2	2	2	2	V
Інші види:								
<i>Salvinia natans</i>	3	3	3	4	4	4	4	V
<i>Lemna gibba</i>	4	4	3	3	2	2	4	V
<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	3	3	4	4	3	3	2	V
<i>Stratiotes aloides</i>	3	3	2	2	2	1	1	V
<i>Butomus umbellatus</i>	3	2	.	.	2	2	3	IV
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	3	3	3	2	3	3	3	V
<i>Alisma lanceolatum</i>	.	.	.	2	2	2	2	III
<i>Myriophyllum verticillatum</i>	2	2	3	3	2	3	3	V
<i>Najas marina</i>	2	1	.	.	3	2	2	III
<i>Batrachium circinatum</i>	3	3	3	2	3	2	3	V
<i>Batrachium trichophyllum</i>	3	4	4	4	3	3	4	V
<i>Potamogeton lucens</i>	4	4	4	4	3	4	4	V
<i>Potamogeton nodosus</i>	4	4	4	3	3	3	3	V
<i>Vallisneria spiralis</i>	3	3	2	3	2	2	2	V
<i>Mentha aquatica</i>	4	4	3	3	.	4	3	III

Ценотична характеристика: загальне проективне покриття ценозів становить 100%, *E. densa* – 40–70%, *E. nutallii* – 30–40%. Флористичний склад налічує 23 види. Угрупування відзначаються багатством представників класу *Lemnetea*, однак їх постійність є не високою. Досить чисельними є види класу *Potametea*. Численність і постійність видів класу Phragmito-Magnocaricetea також є не високою. В еколого-ценотичних поясах розміщується частіше між угрупуваннями *Butometo-Alismatetum*, *Ceratophylleto-Hydrocharitetum*, *Sparganieto - Hydrocharitetum*.

Синекологія: в проточних водоймах з мулистопіщаними донними відкладами, нейтральною або слаболужною реакцією середовища. Переважає на ділянках з товщею води 0,40–100 см. Зниження рівня води сприятиме збільшенню чисельності виду.

Місцезростання: 1–7 – Полтавська обл., Семенівський р-н, околиці сел Дем'янівка, Погребняки, Горошине; Черкаська обл., Золотоніський р-н, околиці с. Липове, водойма р. Сули (25.07.2011). (рис.).

Синхорологія: Лівобережний Лісостеп – водойма річки Сули (нижня течія).

Рис. Поширення асоціації *Egeria densae* – *Elodea nutalliae* у водоймах басейну річки Сули (1-7 – умовні позначення місць зростання)

Період занесення досліджуваних видів до водойм басейну р. Сули достовірно не відомий. Припускаємо, що види з'явилися невдовзі після знахідок Г. А. Чорної, Н. В. Бялт, Л. Д. Орлової, коли відбулася їх міграція у Дніпрі.

Висновки. Проведені дослідження мають отримати подальший розвиток, зокрема в напрямі вивчення подальшої міграції та участі у рослинних угрупованнях, пристосуванні до мінливих умов навколишнього середовища; впливу дії того чи іншого фактору на зміну структури і функцій угруповань досліджуваних рослин. Доречно було б також дослідити роль досліджуваних видів у формуванні прибережних смуг і заростанні русел.

Науковий інтерес становлять дослідження сучасного стану популяцій видів *E. densa* та *E. nutallii*, зокрема, їх структури.

УДК 582:711:712(477.20)

О. Ткачук, канд. біол. наук

КОЛЕКЦІЯ ВИДІВ РОДУ *ROSA* L. БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. АКАД. О. В. ФОМІНА

У статті висвітлено історичні аспекти формування та розвитку колекційного фонду видів роду Rosa L. у Ботанічному саду ім. акад. О. В. Фоміна від часів його заснування до сьогодення. Сучасна колекція шипшин нараховує 48 видів, акліматизованих в умовах Ботанічного саду.

In the article the historical aspects of collection formation and development of genus Rosa L. species in the O. V. Fomin Botanical garden from time of its basis and about today are represented. The modern collection of genus Rosa L. includes 48 species, which one completely have acclimatized in conditions of botanical gardens.

Небагато з-поміж родів квіткових рослин привертало до себе таку пильну увагу систематиків, як рід *Rosa* L. З одного боку це пов'язано з використанням ще від античних часів його представників як декоративних та господарсько-цінних рослин, а з другого – з надзвичайною мінливістю видів. Незважаючи на те, що представників цього надзвичайно складного у систематичному відношенні роду ботаніки-систематики досліджують вже понад півтора століття, загально визначеної системи не розроблено ще й досі. Поліморфізм, постійні процеси гібридизації, мутації, внутрішньовидова мінливість та наявність апоміксису в роді призводять до нечіткості меж дикорослих видів. Крім того, за основу визначення видів взяті таксономічні ознаки, які значно варіюють навіть в межах одного виду. Вражаючий поліморфізм шипшин потребує їх дослідження та загального таксономічного переосмислення із врахуванням не тільки традиційних – географічних, екологічних, морфологічних критеріїв, але насамперед молекулярно-генетичних ознак [8]. Щодо кількості дикорослих видів роду *Rosa* L. у світовій флорі, то думки ботаніків різняться і є досить суперечливими. З одного боку, дослідники монотипного напрямку, вдаючись до значного таксономічного подрібнення, нараховують від 176 до 400 видів і більше [7; 11; 17], а з другого – представники політипного напрямку, об'єднуючи близькі форми, вважають, що є не більш, як 30 дуже мінливих видів шипшини [5]. Все це свідчить про відсутність єдиної чіткої концепції розуміння поняття та обсягу виду, методів дослідження при визначенні перехідних форм.

Інтродукція дикорослих видів роду *Rosa* L. у Ботанічному саду при університеті св. Володимира (нині Київському національному університету імені Тараса Шевченка) має своє історичне минуле, яке сягає часів його створення. Відомий вчений, завідувач кафедрою ботаніки, професор Р. Е. Траутфеттер, займаючись організацією університетського ботанічного саду, заклав підвалини майбутніх колекційних фондів. Саме завдяки його знанням та зусиллям вже у 1841 році у "Delectus seminum in horto botanico Kioviensi Universitatis

1. Багацька Т. С. *Egeria densa* Planhon (*Hydrocharitaceae*) – новий адвентивний вид для материкової частини України // Укр. бот. журн. – 2007, - № 6.; 2. *Белаевская* А. П. К методике изучения водной растительности. – М.; 1979; 3. *Бялт* В. В., Орлова Л. Д. *Egeria densa* Planhon (*Hydrocharitaceae*) – новый адвентивный вид для флоры Украины // Укр. бот. журн. – К.; 2003, № 2.; 4. *Дубина* Д. В. Вища водна рослинність. – К.; 2006; 5. *Гаевская* Н. С. Роль высших водных растений в питании животных пресных водоемов. – М.; 1966; 6. *Геоботаничне* районування Української РСР. – К.; 1977; 7. *Жизнь растений*. Цветковые растения. – Т. 6. / Под ред. Тахтаджяна А.Л. – М.; 1982; 8. *Кокин* К. А. Экология высших водных растений. – М.; 1982; 9. *Катанская* В. М. Методика исследования высшей водной растительности. – М.; 1956; 10. *Мусянко* М. М., Ольхович О. П. Методи дослідження вищих водних рослин. – К.; 2005; 11. *Чорна* Г. А., Протопопова В. В., Шевера М. В., Федорончук М. М. *Elodea nutallii* (Planch.) St. John (*Hydrocharitaceae*) Новый вид флоры Украины вид // Укр. бот. журн. – 2006. – № 3.; 12. *Hejny* E. Über die Redeutung der Schwankungen des Wasserspiegels für die Charakteristik der Makrophyten Gesellschaften in den mitteleuropäischen Gewässern. – Preslia. – 1962.

Надійшла до редколегії 14.10.11

Caesareae St. Vladimiri anno 1841 colectorum" для обміну та розповсюдження пропонувалося насіння 425 таксонів, в тому числі 1 виду шипшини – *R. rubrifolia* Vill. Пізніше, як свідчить "Перелік деревних рослин" за 1884 рік, колекційний фонд Ботанічного саду нараховував 303 таксони, серед яких були *R. acicularis* Lindl., *R. alpina* L., *R. beggeriana* Schrenk., *R. canina collina*, *R. canina* L., *R. centifolia* L., *R. centifolia muscosa*, *R. cinnamomea* L., *R. fedtschenkoana* Regel, *R. lucida* Ehrh., *R. lutea* Mill., *R. pimpinellifolia* L., *R. pimpinellifolia f. plena*, *R. rubiginosa* L., *R. rubrifolia* Vill., *R. turkestanica* Regel, *R. villosa* L. *R. villosa pomifera*.

Значну увагу рослинам роду *Rosa* L. наприкінці XIX ст. було приділено видатним флористом, директором саду І. Ф. Шмальгаузенем, який збагатив колекцію шипшин-інтродуцентів представниками з Середньої, Південної, Південно-Західної Росії, Криму та Північного Кавказу [6; 14–16]. На жаль відсутність більш детальних архівних та літературних даних за період першої половини минулого століття не дозволяє висвітлити ширше питання інтродукції роду *Rosa* L. у Ботанічному саду того часу. Але, як свідчать повоенні періодичні видання Ботанічного саду, у перші роки після Великої вітчизняної війни, під час якої весь колекційний фонд Ботанічного саду зазнав значних втрат, науково-дослідну роботу з інтродукції рослин роду *Rosa* L. було продовжено. Спостерігаючи поведінку екзотів в той період старший науковий співробітник М. В. Туркевич, серед 215 видів деревних та кущових порід, досліджував і 2 види шипшини – *R. rugosa* Thunb. і *R. lacerans* Boiss. et Buhse, інтродукованих з Далекого Сходу Росії та Середньої Азії відповідно [10]. Згодом, за даними науковців С. М. Ціхоцького та О. М. Телігульської, крім 2 вказаних вище шипшин у Ботанічному саду зростало ще 5 видів – *R. canina* L., *R. centifolia* L., *R. cinnamomea* L., *R. rubrifolia* Vill., *R. spinosissima* L. [9; 13].

Результати та їх обговорення. Починаючи з 70-х рр. XX ст. науковцям Ботанічного саду вдалося значно розширити таксономічний склад колекції дикорослих видів роду *Rosa* L. У той період до Ботанічного саду